

Rapport

I&O-ZETELPEILING: ONTEVREDENHEID OVER RUTTE III NEEMT TOE

Vooralsnog weinig electorale consequenties

Januari 2020

I&O-zetelpeiling: VVD blijft virtueel grootste; 50 Plus plus twee

Electorale strijd richting maart 2021 ligt meer open dan ooit

De I&O-peiling van januari 2020 vertoont weinig verschillen met die van november 2019. Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zouden worden gehouden, zou de VVD met 27 zetels opnieuw de grootste partij zijn.

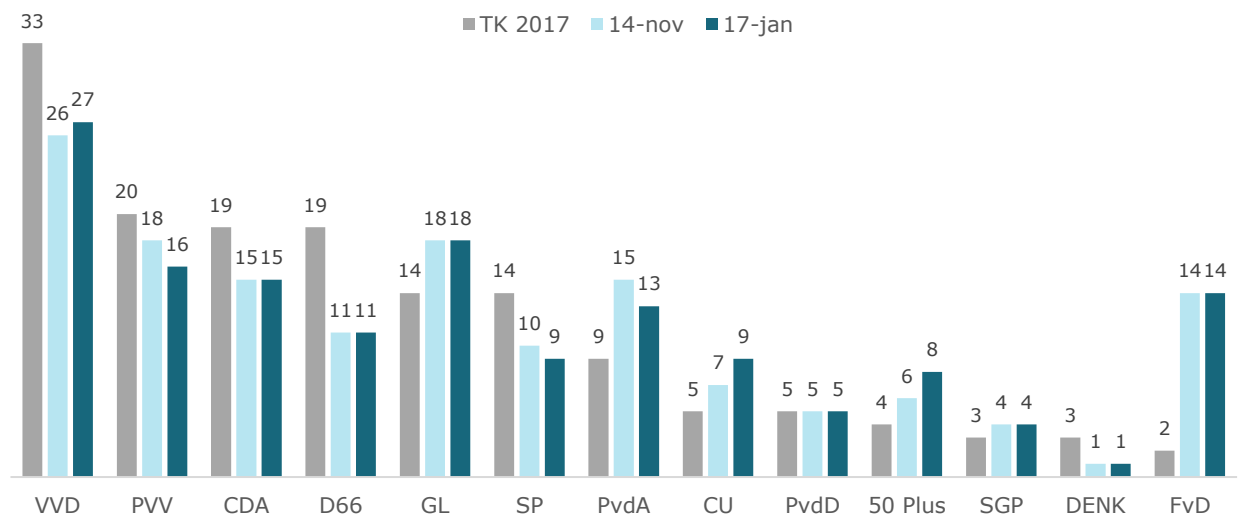
Na de VVD volgt een subgroep van partijen die heel dicht bij elkaar zitten: GroenLinks (18), PVV (16), CDA (15), Forum voor Democratie (14) en de PvdA (13). Hierin zijn geen significante verschillen met de vorige peiling te zien.

Alleen voor 50 Plus noteren we een kleine (maar significante) groei van twee zetels.

Figuur 1

Politieke peiling I&O Research januari 2020

Aantal zetels

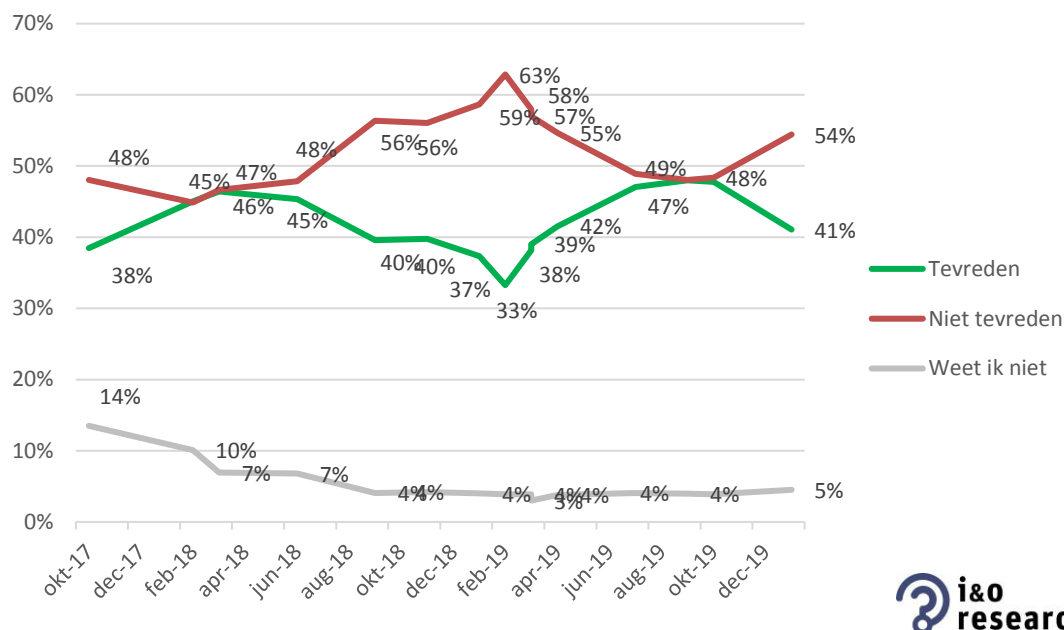
Tevredenheid kabinet Rutte III daalt, vooral onder CDA-, D66- en CU-kiezers

Waar we sinds april 2019 een opgaande lijn zagen voor de tevredenheid over het kabinet-Rutte III, culminerend in een evenwicht van 48 procent tevreden en 48 procent ontevreden kiezers in oktober 2019, zien we nu een forse terugval: 54 procent van de kiezers is ontevreden en nog 41 procent is tevreden.

VVD-kiezers zijn en blijven tevreden (nu is 90% tevreden, was 95% in oktober) over dit kabinet. En de VVD staat stationair op een eerste plaats in de I&O-peiling van 17 januari (27 zetels). De kiezers van de andere regeringspartijen zijn weliswaar in meerderheid tevreden, maar hier neemt de tevredenheid duidelijk af: D66 (van 83% naar 70%), ChristenUnie (van 83% naar 71%) en CDA (van 77 naar 62%).

Figuur 2

Ontwikkeling tevredenheid kabinet-Rutte III

Kiezers CDA, D66 en ChristenUnie: 'mentaal afscheid' van de coalitie?

Kiezers keren de kabinetspartijen dus niet en masse de rug toe, terwijl ze (met name CDA-, D66- en CU-kiezers) wel minder tevreden zijn over wat het kabinet presteert. Hiervoor is een aantal verklaringen te geven.

- Het lijkt erop dat de rek er bij (een deel van) de CDA-, D66- en CU- kiezers enigszins uit is. Ontevreden kiezers van deze coalitiepartijen herkennen zich minder in het beleid dat het kabinet momenteel voert. D66- en CU-kiezers vinden bijvoorbeeld dat het kabinet meer vaart moet maken met klimaatmaatregelen. CDA-, D66- en CU-kiezers vinden het beleid 'te rechts' en vrezende voor het verder afkalven van de publieke sector en verzorgingsstaat.
- Alternatieve partijen voor CDA-, D66- en CU-kiezers zitten echter (grotendeels) ook in het kabinet. Een overstap naar deze partijen is geen oplossing voor de ontevredenheid over het kabinet.
- Ook andere spelen zaken mee: het gaat momenteel economisch goed, er is stabiliteit en veel kiezers zien risico's in alternatieve coalities. Bovendien realiseert men zich dat het altijd lastig is te regeren met maar liefst vier coalitiepartijen. Men neemt het de eigen partij minder kwalijk dan "het kabinet", in het bijzonder de VVD.
- Het lijkt er op dit moment op dat deze kiezers van deze partijen hun partij dus trouw blijven, maar dat ze langzaam 'mentaal afscheid nemen' van de coalitie. Kiezers beginnen vooruit te kijken.
- In de media gaat het al veel over de verkiezingen van maart 2021 (wie worden de lijsttrekkers voor VVD, CDA, D66 en de PvdD?). Hierbij speelt de premierskandidaat een belangrijke rol. Mark Rutte wordt nog steeds gezien als 'de ideale premier', maar minder dan vier maanden geleden. Ook Dijkhoff levert hier in. Mogelijke tegenkandidaten (Hoekstra, De Jonge, Kaag) krijgen nu iets meer steun dan in september 2019. In de peilingen groeien de partijen het laatste jaar steeds verder naar elkaar toe.

De electorale strijd richting maart 2021 ligt, kortom, meer open dan ooit.

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.221 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van vrijdag 10 tot en met dinsdagochtend 14 januari 2020.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.066). Daarnaast zijn 155 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

*Overname uit deze publicatie is toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Tweede Kamer

1.1 Zetelpeiling: VVD blijft virtueel de grootste, 50 Plus groeit iets

De I&O-peiling van januari 2020 vertoont weinig verschillen met die van november 2019. Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zouden worden gehouden, zou de VVD met 27 zetels opnieuw de grootste partij zijn. Na de VVD volgt een subgroep van partijen die heel dicht bij elkaar zitten: GroenLinks (18), PVV (16), CDA (15), Forum voor Democratie (14) en de PvdA (13). Vergeleken met de peiling in november groeien ChristenUnie en 50 Plus met elk twee zetels en leveren PVV en PvdA elk twee zetels in, waarbij alleen het verschil (de winst) voor 50 Plus een significant verschil betreft.

Tabel 1 Zetelpeiling Tweede Kamerverkiezingen

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.573)

Zetels	UITSLAG		PEILING									+/-	
	TK 2017	28-2-2019	14-3-2019	18-3-2019	26-4-2019	17-5-2019	10-7-2019	4-9-2019	18-10-2019	14-11-2019	17-01-2020	t.o.v. nov.	t.o.v. TK2017
VVD	33	23	24	23	27	26	29	32	30	26	27	1	-6
PVV	20	17	15	15	11	13	9	13	15	18	16	-2	-4
CDA	19	12	15	15	12	14	15	15	16	15	15	0	-4
D66	19	11	11	11	13	10	10	11	11	11	11	0	-8
GroenLinks	14	20	18	19	20	18	19	17	16	18	18	0	4
SP	14	14	15	12	10	10	8	9	7	10	9	-1	-5
PvdA	9	10	10	11	11	12	15	16	16	15	13	-2	4
ChristenUnie	5	7	8	7	5	7	6	8	8	7	9	2	4
PvdD	5	7	5	7	5	6	6	6	6	5	5	0	0
50 Plus	4	6	5	5	6	5	5	7	7	6	8	2	4
SGP	3	4	3	3	4	4	3	4	4	4	4	0	1
DENK	3	3	3	2	2	3	2	1	2	1	1	0	-2
Forum voor Democratie	2	16	18	20	24	22	23	11	12	14	14	0	12
Anders	0 ¹	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, februari 2019 – januari 2020

¹ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

Tabel 2 Peiling Tweede Kamerverkiezingen in percentages

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.573)

%	UITSLAG		PEILING									Marge (n=1.573)	+/- t.o.v. 14- 11-19	+/- t.o.v. TK17
	TK 2017	28- 2-19	14-3- 19	18- 3-19	26- 4-19	17- 5-19	10- 7-19	4-9- 19	18- 10- 19	14- 11- 19	17- 01- 2020			
VVD	21,3	15,3	15,8	15,2	17,3	17,1	18,5	20,6	19,3	17,0	17,6	(15,7; 19,5)	+0,6	-3,7
PVV	13,1	11,1	10,0	9,7	7,6	8,3	5,7	8,7	10,2	11,9	10,7	(9,2; 12,2)	-1,2	-2,4
CDA	12,4	7,9	9,6	9,5	7,8	9,0	9,9	9,9	10,6	9,9	9,7	(8,2; 11,2)	-0,2	-2,7
D66	12,2	7,4	7,1	7,4	8,3	6,9	7,0	7,4	7,5	7,1	7,3	(6; 8,6)	+0,2	-4,9
GL	9,1	13,3	12,0	12,1	12,7	11,8	12,4	10,9	10,5	12,1	11,8	(10,2; 13,4)	-0,3	+2,7
SP	9,1	9,1	9,6	7,8	6,5	6,9	5,5	6,0	4,6	6,4	6,1	(4,9; 7,3)	-0,3	-3,0
PvdA	5,7	6,5	6,8	7,6	7,6	8,0	9,9	10,2	10,6	9,9	8,8	(7,4; 10,2)	-1,1	+3,1
CU	3,4	4,7	5,5	4,8	3,8	5,1	4,4	5,5	5,4	4,9	5,8	(4,6; 7)	+0,9	+2,4
PvdD	3,2	4,6	3,6	4,6	3,7	4,4	3,8	4,3	4,0	3,4	3,3	(2,4; 4,2)	-0,1	+0,1
50 Plus	3,1	4,0	3,8	3,5	4,1	3,3	3,7	4,8	4,7	4,0	5,3	(4,2; 6,4)	+1,3	+2,2
SGP	2,1	2,7	2,1	2,4	2,8	2,8	2,3	2,9	2,7	2,9	2,7	(1,9; 3,5)	-0,2	+0,6
DENK	2,1	2,2	2,3	2,0	1,7	2,0	1,9	1,2	1,9	0,9	0,9	(0,4; 1,4)	-0,0	-1,2
FVD	1,8	10,5	11,5	13,0	15,9	14,4	14,8	7,3	7,8	9,2	9,2	(7,8; 10,6)	+0,0	+7,4
Anders ²	1,5	0,6	0,4	0,6	0,3	0,1	0,3	0,3	0,2	0,4	0,6	(0,2; 1)	+0,2	-0,9
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			

Bron: I&O Research, februari 2019 – januari 2020

² Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

2. Kabinet-Rutte III

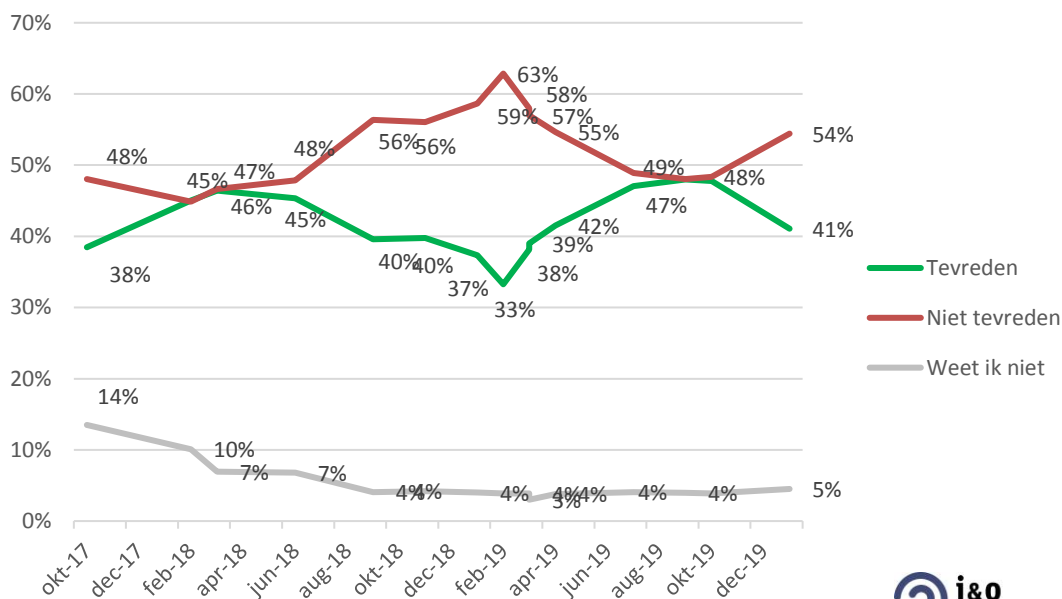
2.1 Tevredenheid-kabinet-Rutte III

Tevredenheid over kabinet Rutte III neemt af

Waar we sinds april 2019 een opgaande lijn zagen voor de tevredenheid over het kabinet-Rutte III, culminerend in een per saldo evenwicht van 48 procent tevreden en 48 procent ontevreden kiezers in oktober 2019, zien we nu een forse terugval: nu is 54 procent van de kiezers *ontevreden* en nog 41 procent tevreden.

Figuur 2.1

Ontwikkeling tevredenheid kabinet-Rutte III (n=2.221)

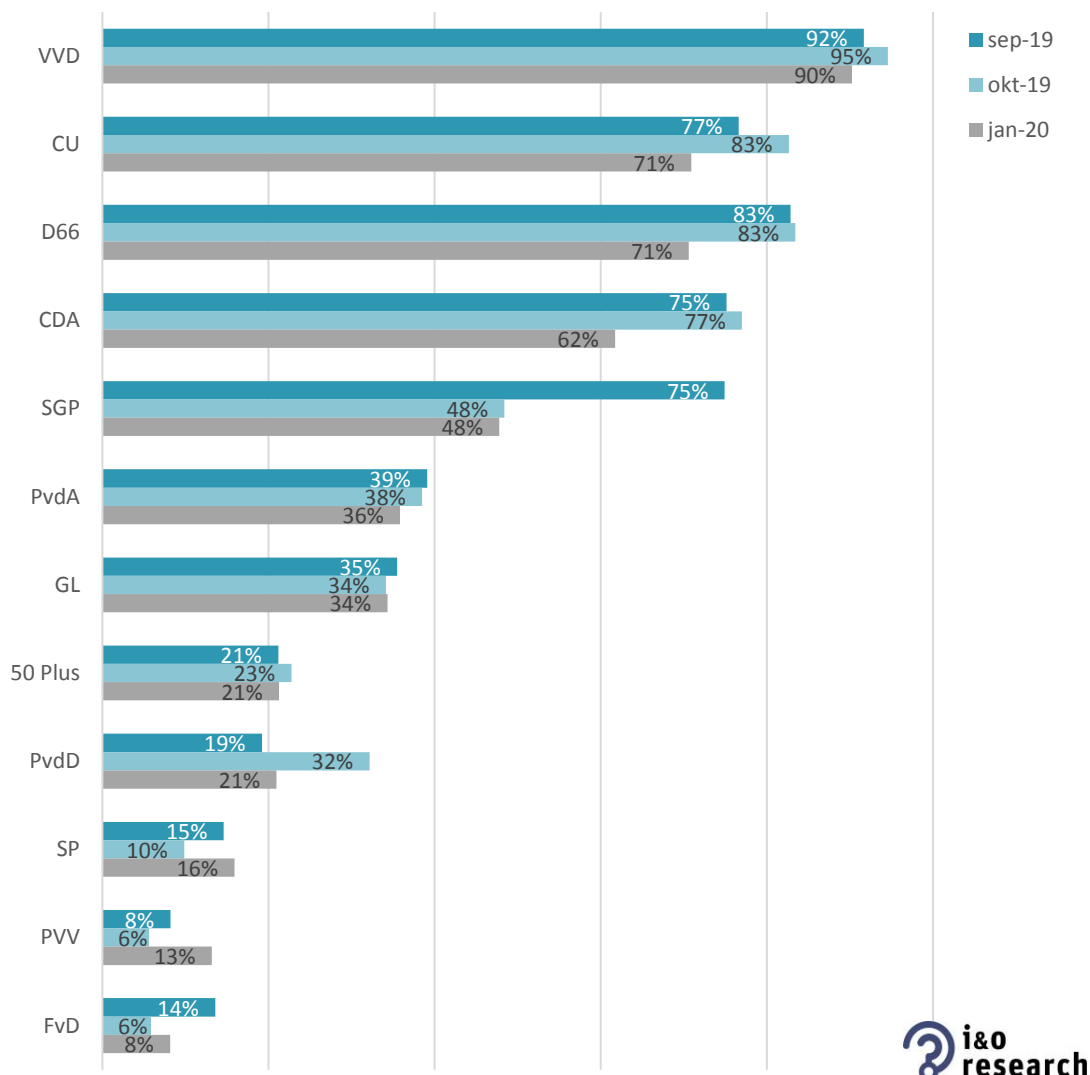
2.2 VVD-kiezers loyaal aan Rutte III; deel CU-, CDA- en D66-kiezers haakt af

VVD-kiezers zijn het meest tevreden (90%) over dit kabinet. De (huidige) kiezers van de regeringspartijen D66 (70%), ChristenUnie (71%) en CDA (62%) zijn ook in meerderheid tevreden. Maar waar de VVD-kiezers stabiel in meerderheid tevreden blijven, is de tevredenheid bij CDA-, D66- en CU-kiezers de afgelopen drie maanden fors afgenomen. Dit geldt ook voor SGP-kiezers.

Aanhangers van PVV (13), FvD (8) en SP (16) zijn het minst te spreken over dit kabinet.

Figuur 2.2

Aandeel tevreden kiezers, naar huidige partijvoorkeur, september 2019 – januari 2020 (%)³

³ DENK is vanwege het geringe aantal waarnemingen niet opgenomen in deze grafiek.

2.3 Waarom zijn kiezers (on)tevreden over Rutte III?

Waarom zijn kiezers tevreden of ontevreden over het kabinet-Rutte? Zij konden hun tevredenheid of ontevredenheid in hun eigen woorden toelichten.

De tevredenheid over het kabinet is dus afgenomen, terwijl de zetelverdeling stabiel blijft. Kiezers keren de kabinetspartijen dus niet en masse de rug toe, terwijl ze (met name CDA-, D66- en CU-kiezers) wel minder tevreden zijn over wat het kabinet presteert. Hiervoor is – op basis van de toelichtingen die respondenten geven – een aantal verklaringen te geven.

Kiezers CDA, D66 en ChristenUnie: afscheid van de coalitie?

Het lijkt erop dat de rek er bij (een deel van) de CDA-, D66- en CU- kiezers enigszins uit is. Ontevreden kiezers van deze coalitiepartijen herkennen zich minder in het beleid dat het kabinet momenteel voert. D66- en CU-kiezers vinden bijvoorbeeld dat het kabinet meer vaart moet maken met klimaatmaatregelen en het terugdringen van stikstof en PFAS. Zowel (een deel van de) CDA-, D66- als CU-kiezers beginnen het beleid 'te rechts' te vinden en vrezen voor het verder afkalven van de publieke sector en verzorgingsstaat.

Het lijkt er op dit moment op dat deze kiezers van deze partijen hun partij trouw blijven, maar langzaam afscheid beginnen te nemen van de coalitie. Dit jaar – 2020 – is weliswaar een verkiezingsloos jaar, maar in de media gaat het al veel over de verkiezingen van maart 2021 (er wordt bijvoorbeeld volop gespeculeerd over wie de lijsttrekkers voor CDA, D66 en de PvdD zullen worden en over de vraag of Mark Rutte voor een 4de kabinet zal gaan).

Een andere verklaring voor de relatief stabiele electorale situatie is dat alternatieve partijen ook in het kabinet zitten. Voor CDA-kiezers zijn VVD, ChristenUnie en D66 de belangrijkste partijen van tweede voorkeur, maar zij zitten alle drie ook in de coalitie. Voor de ChristenUnie zijn dat CDA, SGP en GroenLinks en voor D66 zijn dat GroenLinks en VVD.

Bovendien spelen andere, meer rationele zaken mee: het gaat momenteel economisch goed, er is stabiliteit en veel kiezers zien risico's in een alternatieve coalitie. Bovendien realiseert men zich dat het altijd lastig is te regeren met maar liefst vier coalitiepartijen. Men neemt het de eigen partij minder kwalijk dan "het kabinet", in het bijzonder de VVD.

Kiezers oppositie: onvrede over inkomensverschillen, klimaatverandering en publieke sector

Kiezers die de oppositiepartijen aanhangen noemen onvrede over inkomensverschillen, de aanpak van klimaatverandering en de publieke sector die onder druk staat als redenen waarom zij ontevreden zijn over dit kabinet. Kiezers die tevreden zijn met het kabinet vinden dat het economisch goed gaat met Nederland en willen dat graag zo houden. Ook waarderen ze de manier waarop het kabinet het land bestuurt terwijl meerdere lastige vraagstukken spelen. Tenslotte stellen sommige kiezers dat er geen alternatief is: andere kabinetten zouden het in hun ogen minder goed doen dan dit kabinet.

Waarom bent u ontevreden met het huidige kabinet? (Citaten)

Herkennen hun partij niet (meer) in gevoerde beleid

Kabinet doet teveel aan "op de winkel passen" en momentpolitiek. (CDA-kiezer)

Ze houden zich niet aan hun verkiezingsbelofte. (CDA-kiezer)

Het kabinet is te rechts. (D66-kiezer)

Beloven, beloven, beloven en uitkomst 0,00. (CDA-kiezer)

Het beleid van de VVD is te dominant. (CDA-kiezer)

Op dit moment zijn ze totaal niet daadkrachtig. Regeren is vooruitzien, daar vind ik helemaal niets van terug. (CU-kiezer)

Teveel linkse overtuigingen, naar mijn mening. (VVD-kiezer)

Onvrede over coalitiepartners

Problemen worden niet optimaal aangepakt. Bv klimaat, stikstof. VVD, CDA zijn terughoudend en dralen. (D66-kiezer)

De VVD maakt onze verzorgingsstaat kapot en geeft de schuld aan de andere partijen. (D66-kiezer)

Er wordt (zeker vanuit de VVD) veel beloofd, maar weinig concreets gedaan. Het gaat vooral om wat je zelf kunt/moet doen, en er is weinig oog voor de taak/plicht van de regering zelf. (CU-kiezer)

Door de onbetrouwbaarheid van VVD politici. (CDA-kiezer)

Te links beleid, D66 drukt blijkbaar een grote stempel op dit kabinet. (VVD-kiezer)

Interne problemen bij de VVD zijn niet goed voor de coalitie. (CDA-kiezer)

Te weinig daadkracht, CU kan de macht niet aan en D66-ers zweven i.p.v. regeren. (VVD-kiezer)

Door D66 met hun vreemde oplossingen. (VVD-kiezer)

Ontevreden over sociaal beleid, inkomensverschillen

Er moet fundamenteel meer geld toe naar sectoren en mensen die het nodig hebben. De kloof tussen arm en rijk neemt toe, i.p.v. af. (GroenLinks-kiezer)

Op individu gerichte proefballonnen en regels te over (denk aan roken, vlees, suiker en alcohol) en achter de feiten aanlopen (stikstof, pfas, woningnood en zichzelf aan de regels houden) lijkt een kenmerk van dit kabinet. Wat is de oriëntatie op de samenleving voor de toekomst, bijv. in Europa? (PvdA-kiezer)

Te weinig aandacht voor klimaat

Het is een kabinet dat geen duidelijke beslissing neemt qua klimaat. Het is halfslachtig omdat er duidelijk economische belangen voorop gesteld worden. (PvdD-kiezer)

Ze komen afspraken met Groningen niet fatsoenlijk na, het milieu beleid is waardeloos, VVD is te rechts. (PvdD-kiezer)

De aanpak van de stikstofproblematiek is mijns inziens halfzacht en ontoereikend. (GroenLinks-kiezer)

Publieke sector onder druk

Veel problemen met de belastingdienst en de gezondheidszorg wordt steeds verder afgebroken. (PVV-kiezer)

Het beleid lijkt over het algemeen gericht op incidenten en wordt slecht doordacht, verder vind ik het onterecht dat de kosten voor o.a. wmo en jeugdzorg op de gemeenten afgewenteld worden. (GroenLinks-kiezer)

Er worden te veel zaken niet aangepakt, zoals tekorten bij het personeel in de gezondheidszorg, politie en onderwijs. (CDA-kiezer)

Ze doen veel te weinig voor de publieke sector: onderwijs, zorg en politie. (50Plus-kiezer)

Waarom bent u tevreden met het huidige kabinet? (Citaten)

Algemeen beleid en politiek

De combinatie zorgt voor een redelijk evenwichtig bestuur. Op onderdelen worden maatregelen genomen waarmee ik het niet eens ben. (VVD-kiezer)

Het land besturen met huidige vraagstukken inzake klimaatverandering, PFAS- en stikstofproblematiek enz. is geen sinecure. Het is onmogelijk om iedereen tevreden te houden. (VVD-kiezer)

Komen de beloften grotendeels na. Rust in de politiek en stabiliteit. (CU-kiezer)

Ze houden de boel nog heel en het kabinet is niet gevallen. Belangrijk. Iedereen krijgt in het kabinet toch wel iets. (CU-kiezer)

Er zijn veel lastige onderwerpen en die pakken ze naar mij idee redelijk goed aan. Er zit in de regel een gedachte voor de langere termijn achter (VVD-kiezer)

Economische voorspoed

Er is economische groei, wel mag er meer en daadkrachtiger opgetreden worden rond milieuzaken (CU-kiezer)

Economie loopt goed, werkloosheid is gedaald. (PVDA-kiezer)

Economisch gaat het goed, stabiele regering. Nederland staat positief op de kaart. (VVD-kiezer)

Laagste overheidsschuld, hoge economische groei, beste pensioenstelsel van Europa. (CDA-kiezer)

Ze leiden het land mooi door de goede economische jaren, (D66-kiezer)

Er is geen alternatief

De meeste alternatieven zijn slechter. Dit kabinet probeert in ieder geval te zorgen voor belastingverlichting en regeldrukverlaging. Dat lukt matig. (VVD-kiezer)

Het is ingewikkeld om met 4 partijen te regeren, soms is gedoogsteun van de oppositie nodig. De uitkomst is dan een compromis waar voor iedereen iets inzit, maar waar je nooit 100% achter staat. (VVD-kiezer)

Ik heb niet het idee dat een ander samengesteld kabinet het beter zou doen in deze moeilijke tijd.

Bovendien denk ik dat er geen betere premier zou zijn dan Mark Rutte. (VVD-kiezer)

Het gaat niet slechter dan het was. Dat is al heel wat. (D66-kiezer)

Er is geen redelijk alternatief. (D66-kiezer)

De economie groeit en ik zou niet weten wie er in de plaats van Mark Rutte zou moeten komen. (VVD-kiezer)

Andere opties zijn er niet. (CU-kiezer)

3. Ideale premier

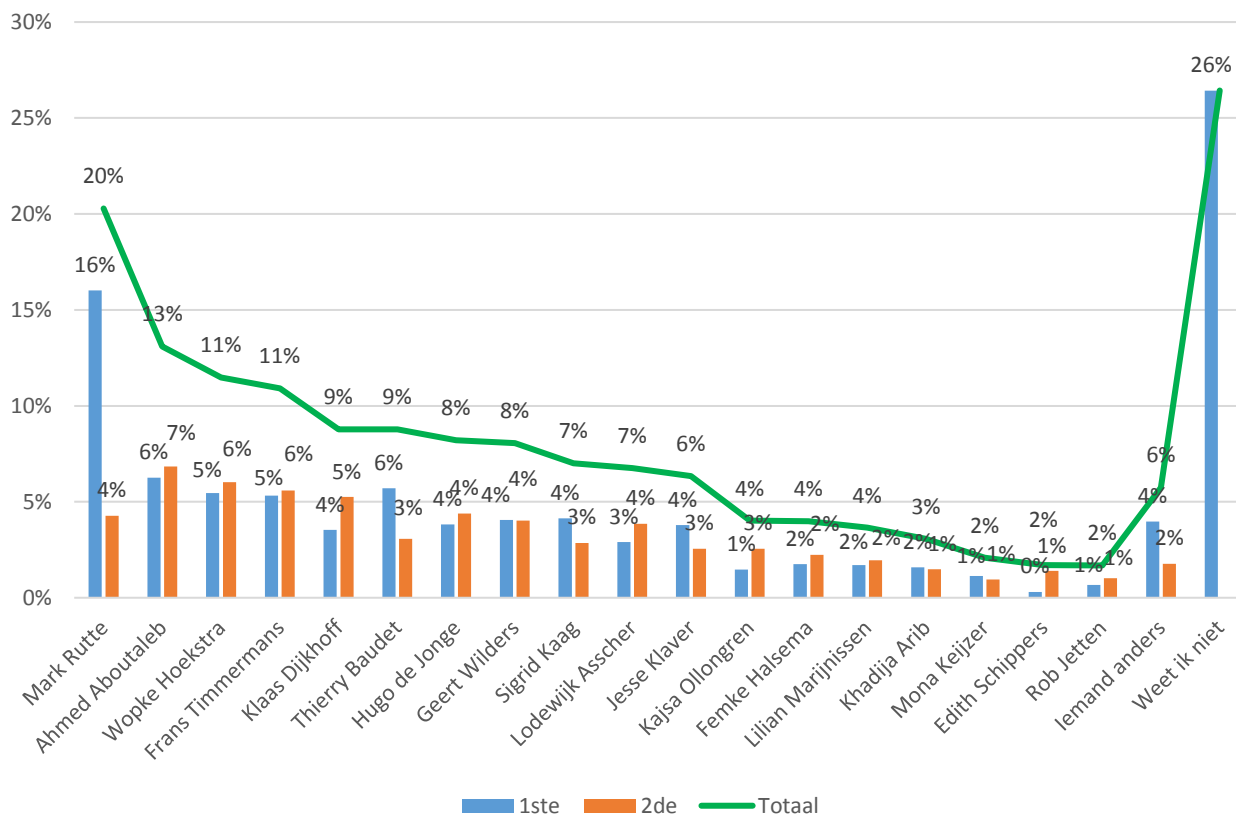
3.1 Mark Rutte nog steeds 1ste als ideale premier, maar minder dan in september

We legden kiezers – net als in september 2019 – een aantal potentiële (enigszins realistische) premierkandidaten voor en vroegen ‘Wie ziet u na de volgende verkiezingen als ideale premier?’ en – indien ze een keuze konden maken ‘En wie ziet u daarna als een goede premier?’

Mark Rutte – de zittende premier – wordt nog steeds het vaakst genoemd: 16 procent ziet hem als de ideale premier en nog eens 4 procent noemt hem als tweede keuze: samen 20 procent van alle kiezers. Een hoge score, gezien het feit dat 14 procent⁴ van de kiezers op dit moment op de VVD zou stemmen bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen. Het merendeel van de VVD-stemmers wijst Rutte aan als ideale kandidaat: 63 procent van de VVD-kiezers doet dat. Rutte is ook de favoriete premier van een groot deel van de CDA- (22%), en SGP-kiezers (27%).

Figuur 2.3

Ideale premier, tweede keuze en totaal (basis: allen)

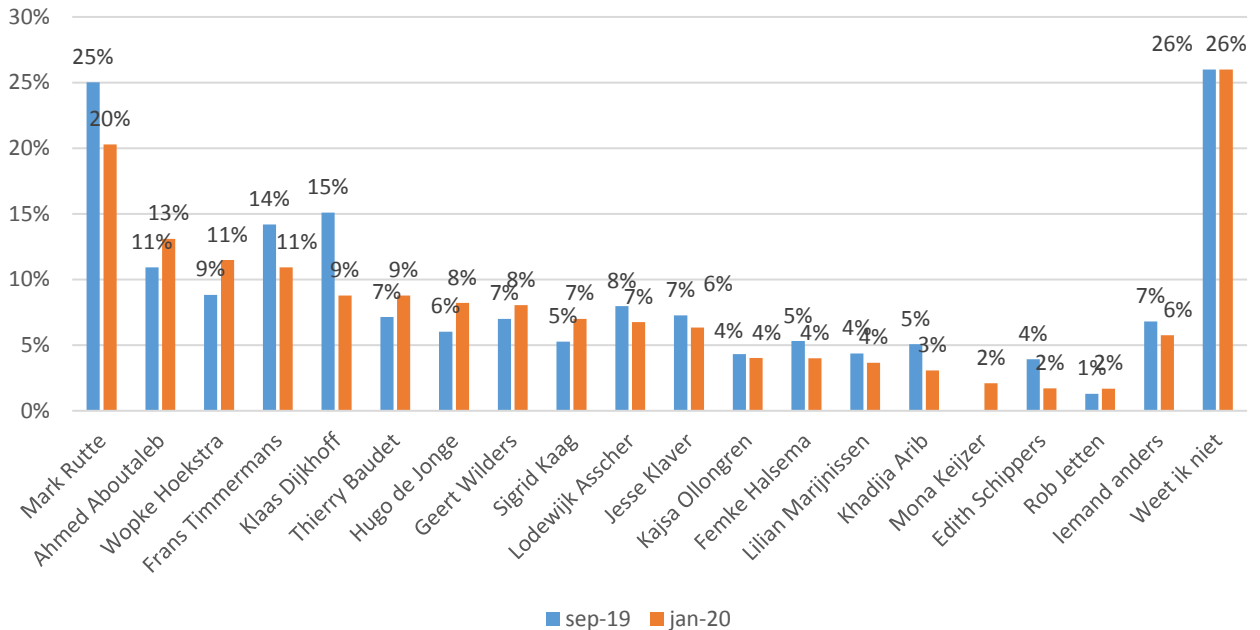
⁴ Inclusief de kiezers die nog niet weten op welke partij zij zouden stemmen (21% van het totaal).

VVD: Rutte en Dijkhoff

Vergeleken met september worden Mark Rutte én Klaas Dijkhoff minder vaak als ideale premier gezien. Als we de eerste en tweede voorkeur bij elkaar optellen, gaat Rutte van 25 naar 20 procent en Dijkhoff van 15 naar 9 procent (waarmee Dijkhoff van een twee naar een zesde plaats zakt).

Figuur 2.4

Ideale premier, totaal, september 2019 en januari 2020 (basis: allen)

D66: Sigrid Kaag vaker genoemd

Rob Jetten is nog niet de gedroomde premierkandidaat, hij gaat van (in totaal) 1 naar 2%. Sigrid Kaag (van 5 naar 7%) en Kajsa Ollongren (stabiel met 4%).

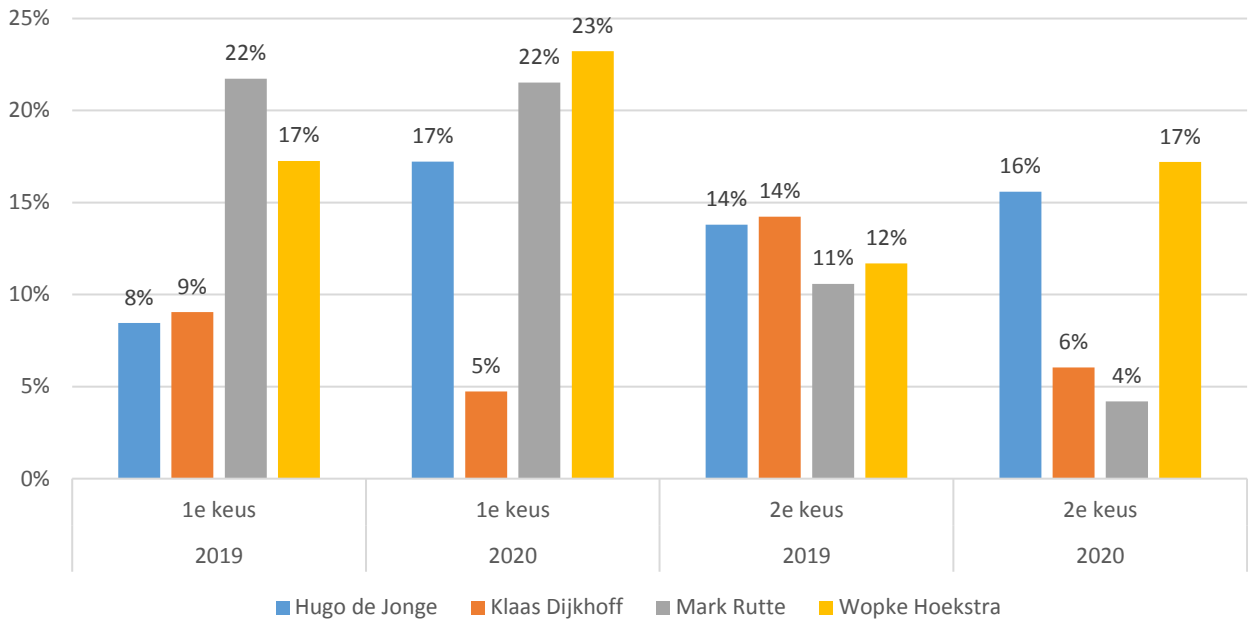
Ook onder D66-kiezers valt een verschuiving te zien: in september zag 26 procent van de D66-kiezers Mark Rutte als ideale premier, dat is nu nog 15 procent. Sigrid Kaag wordt nu door D66-kiezers vaker als ideale premier genoemd: in september noemde 8 procent van de D66-kiezers haar als ideale premier, inmiddels is dat 21 procent. Jetten scoort nu in totaal 8 procent onder de D66 kiezers.

CDA: Hoekstra Rutte voorbij als favoriete premier

Zowel Wopke Hoekstra (van 9 naar 11%) als Hugo de Jonge (van 6 naar 8%) hebben aan populariteit gewonnen. Mona Keijzer – vorige keer niet meegenomen – krijgt de voorkeur van in totaal 2 procent. Onder CDA-kiezers was Mark Rutte in september met 22 procent de meest genoemde favoriete premier, 11 procent van de CDA-kiezers noemde hem in tweede instantie. Ook nu krijgt Rutte de steun van 22 procent van de CDA-kiezers, maar Hoekstra krijgt 23 procent (De Jonge: 17%). Als tweede keuze worden Hoekstra (17%) en De Jonge (16%) vaker genoemd dan Rutte (4%).

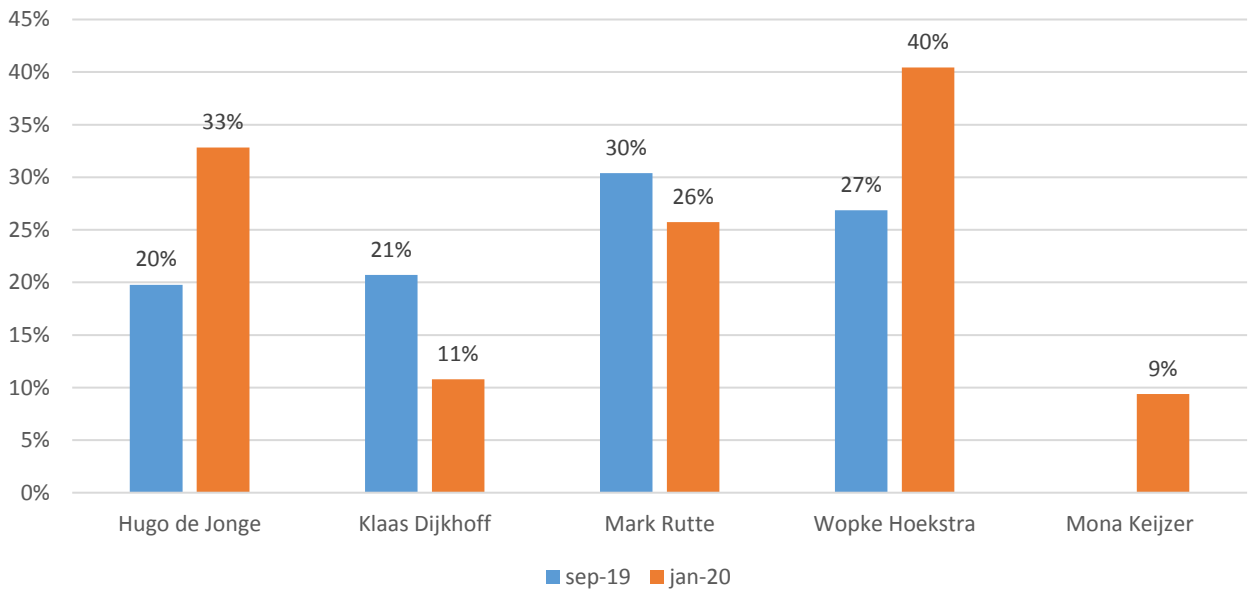
Figuur 9

Ideale premier, eerste en tweede keuze (basis: CDA-kiezers)

Figuur 10

Ideale premier, totaal (eerste en tweede keus, basis: CDA-kiezers)

Op links: Aboutaleb favoriet onder linkse kiezers

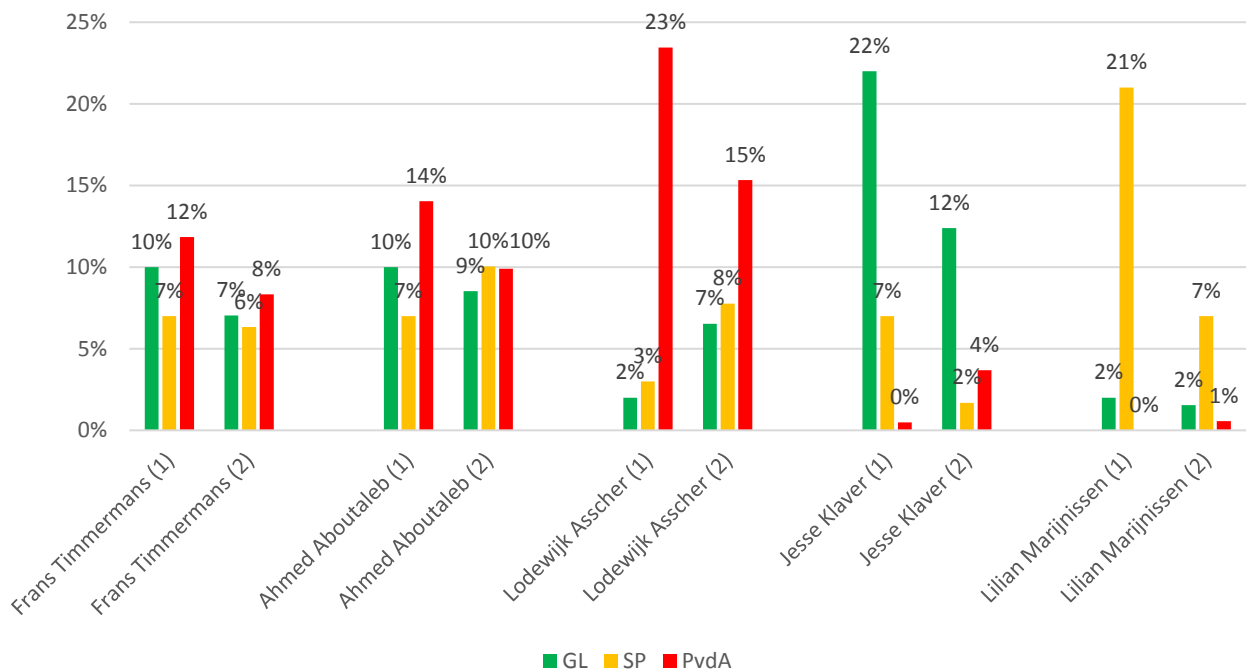
Linkse kiezers zien Frans Timmermans en Ahmed Aboutaleb het vaakst als ideale premier-kandidaten. De lijsttrekkers van de linkse partijen, Asscher, Klaver en Marijnissen, worden voornamelijk door hun eigen achterban als ideale premier gezien.

Onder GroenLinks-kiezers (van dit moment) is Jesse Klaver het vaakst de ideale kandidaat (22% eerste keuze, 12% tweede keuze), maar ook Aboutaleb (10% en 19%) en Timmermans (10% en 7%) doen het redelijk goed (zie figuur 11). PvdA-kiezers noemen Asscher het vaakst als ideale premier (23%) of tweede keuze (15%), SP-kiezers noemen Marijnissen het vaakst (21% en 7%).

Vergeleken met september zien we dat GroenLinks-kiezers even vaak Klaver als ideale premier kandidaat zien (figuur 12). PvdA-kiezers zijn minder overtuigd van Frans Timmermans als ideale premier (van 33% in september naar 20% nu). Aboutaleb wordt door de PvdA-kiezers ongeveer even vaak genoemd als in september en Asscher blijft voor PvdA-kiezers met 39% de ideale premier.

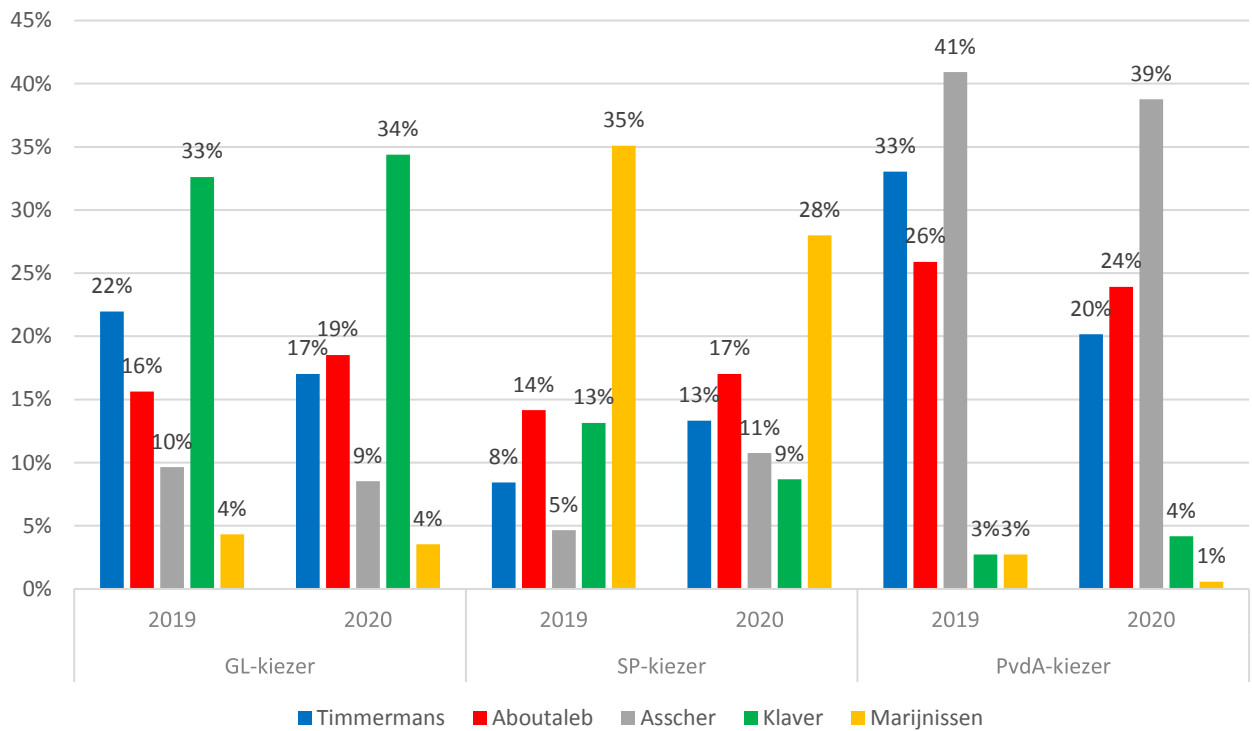
Figuur 11

Ideale premier, eerste en tweede keuze (basis: GL-, SP- en PvdA-kiezers)

Figuur 12

Ideale premier, totaal (eerste en tweede keus, basis: GL-, SP- en PvdA-kiezers)

4. Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.221 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van vrijdag 10 tot en met dinsdagochtend 14 januari 2020.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.066). Daarnaast zijn 155 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 2,5 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2018).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

